

Ünite 1: Turunçgillerde Bahçe Tesisi ve Planlaması

Yeni Bahçe tesisi kurulması karar verildiği zaman bilgi birikimi ve tecrübeye ile birlikte doğru planlama yapmak gerekir.

Uzun yıllar gelir getirmesi hedeflenen bahçe kurulumu esnasında yapılacak hataların çoğu zaman telafisi yoktur ve bunlar gelir kaybı olarak karşımıza çıkacaktır.

Bu yüzden bahçe kurulumu yapacak üreticilerde yeterli bilgi birikimi yoksa turunçgiller konusunda uzman olan kişilerden destek almak gerekir.

Dünyadaki 20 milyon yıldır var olduğu kabul edilen turunęgiller birçok çeşit ve türü içinde barındırırken 130 milyon ton üretim hacmine sahiptir.

Anavatanı tropik ve yarıtropik iklimler olan turunęgillerin ülkemizin de içinde yer aldığı subtropik iklimlerde sofralık tüketime uygun çeşitlerin yetiştiriciliği açısından en uygun iklim ve toprak koşullarına sahiptir.

Kıbrıs'ın kuzeyinde 1950'lerden sonra üretim alanlarında önemli artışlar yaşanmış ve günümüzde 40 bin dönüm ve 115 bin ton rekolteye kadar ulaşılmıştır. Son yıllarda Türkiye'den gelmesi beklenen sulama suyunun Güzelyurt ve Mesarya ovasında kullanılacak olması nedeniyle üretim alanları hızla artmaya devam etmekte birlikte birçok yeni plantasyon kurulum aşamasındadır.

Yeni plantasyonların kurulması planlanırken ve mevcut bahçelerin bakımı sırasında bilinmesi ve dikkat edilmesi gereken konular vardır. Bunlar;

- Turunęgil Bahçesi Tesisinde Yer Seçimi ve Çevresel Faktörlerin Değerlendirilmesi
- Mevcut Çeşitler ve Pazar Talepleri
- Turunęgil Anaç ve Çeşit Seçimi
- Yeni Bahçe Tesisi ve Fidan Bakımı

A- Turunçgil Bahçesi Tesisinde Yer Seçimi ve Çevresel Faktörlerin Değerlendirilmesi

Yeni Bahçe Tesisinde Arazi Seçimi

- Yeni Bahçe kurulacak arazinin toprak yapısı an az 100 cm derinliğe kadar incelenmeli, toprak analizi yapılmalı ve ona göre karar verilmelidir.
- Ülkemiz topraklarının büyük bir kısmı narenciye üretimine uygun şartlarda olmasına rağmen dikim yapılacak arazinin toprağının çok ağır, geçirgen, çok kireçli, tuzlu ve taşlı olması durumunda tercih edilmemelidir.

Turunęgiller süzek-geçirgen topraklarda iyi yetişmektedirler. İyi havalanabilen toprak yapısına ihtiyaç duyarlar. Ağır ve havalanmayan topraklarda boğulma tehlikesi gösterirler.

Turunęgil kökleri 30-90cm arasında yoğunlaşmaktadır. Bu yüzden toprak yüzeyinden en az 1 metre derinliğe kadar olan mesafede, taban kayası, geçirimsiz veya tuzlu tabaka v.s. gibi unsurlar kesinlikle bulunmamalıdır. Bu alanda toprak yapısı tekdüze olmalıdır.

Turunçgillerin etkili kök derinliği havalanan ve süzek topraklarda 30–90 cm arasındadır. Bu sebeple bahçe kurulacak toprağın en az 1 metre derinliğe kadar bir örnek şekilde inmesi gerekmektedir.

Yani en az 1 metre derinliğe kadar geçirimsiz bir kil tabakası, taban kayası bulunmamalıdır. Ayrıca yine en az 1 metre derinliğe kadar herhangi bir taban suyu sorunu kesinlikle bulunmamalıdır. Yani hiçbir şekilde bahçe kurulacak toprakta durgun su varlığı, göllenme ve bunlara bağlı olarak şekillenen taban suyu sorunu bulunmamalıdır.

Eğer bu tip sorunlar varsa ortadan kaldırılmadan bahçe kurulmamalıdır. Çünkü turunçgiller bir bataklık bitkisi değildirler. Fazla suyu sevmezler. Suyun fazlalığındansa su noksanlığı yeğlenir.

Mikro İklim:

Bahçe tesis edilecek bölgenin meteorolojik verileri incelenmelidir.

Soğuk olan bölgelerde, soğuktan korunmak için güney yamaçlar tercih edilmelidir. Tesis kurulacak yerin, iklim şartları ve toprak özellikleri yönünden turunçgil yetiştiriciliğine uygun olması gerekir. Bu nedenle, yıl içindeki sıcaklığın $-4\text{ }^{\circ}\text{C}$ 'nin altına düşmediği, $45\text{ }^{\circ}\text{C}$ 'nin üzerine çıkmadığı oransal nemi yüksek bölgeler tercih edilmelidir.

Yetiştiriciliğini sınırlayan en önemli iklim olayı, düşük sıcaklıklar (don) dır. Türlerin düşük sıcaklıklara dayanıklıları farklılıklar gösterir.

Limon 0 °C, portakal -2 °C, altıntop -3 °C ve mandarin -4 °C'nin altında zarar görür.

Zararın şiddeti don olayının süresine bağlıdır. Uzun sürerse zararı da artar.

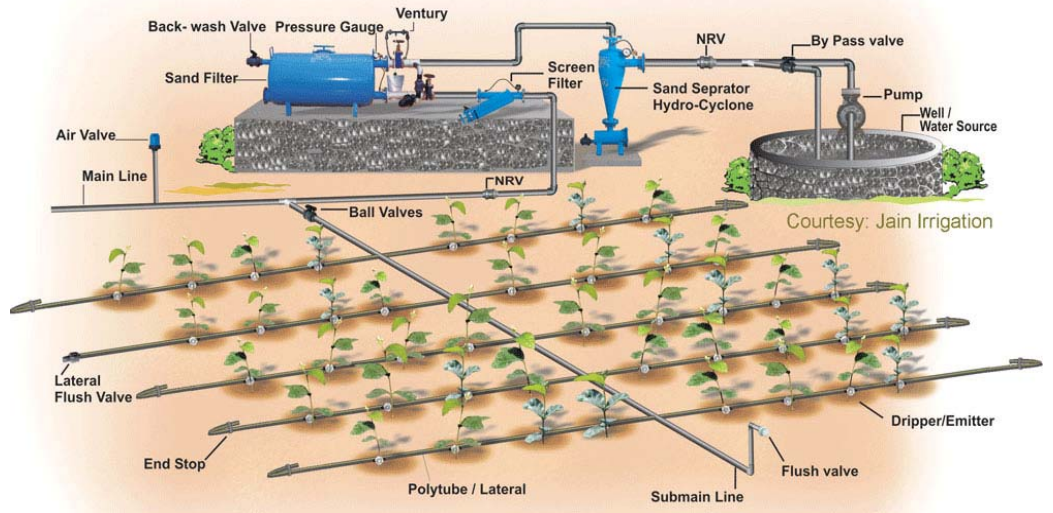
İkinci önemli iklim faktörü, rüzgardır. Rüzgar hem şiddetiyle (ağaçların kırılması, meyve dökümü), hem de soğukluğuyla turunçgillere zarar verir.

Bu gibi durumlarda bahçe etrafına, özellikle hakim rüzgar yönüne dikim yapılmadan 1 yıl önce rüzgarkıran (selvi, çit, v.s.) bitkiler dikilmelidir. Bir rüzgarkıran boyunun yaklaşık 10 katı kadar mesafeyi korur.

Sulama Suyu:

Bahçenin sulama suyunun kapasitesi ve özellikleri bilinmelidir. Kurulum yapılacak arazide damlama sulama sistemi uzmanlar tarafından projelendirilmeli, sistem otomasyona elverişli yapıda olmalıdır.

Kontrol ünitesi yeri belli olmalı ve sulama ana hatları dikim yapılmadan önce toprak altına döşenmelidir.

Arazide bahçe içi yollar projelendirme aşamasında belirlenmeli, ürünün hasat sırasında dışarıya çıkarılması kolaylıkla yapılabilir.

Mekanizasyonun Önemi

Bahçe tesisi planlaması sırasında sulamada otomasyon, budama, çapalama, ilaçlama gibi kültürel işlemlerde ise **mekanizasyona uygunluk temel alınmalıdır.** Günümüzde işçilikte her geçen gün artan maliyetler turunçgil tarımını olumsuz olarak etkilemektedir.

Turunçgil ağaçlarının bol ve kaliteli ürün verebilmesi kültürel önlemlerin düzenli olarak yapılmasıyla sağlanır. Kültürel işlemlerin de zamanında uygun maliyetle uygulanması mekanizasyona bağlıdır.

B- Mevcut Çeşitler ve Pazar Talepleri

Şu anda Kuzey Kıbrıs'ta hasatın çoğunluğunu Mandora mandalina ve Valencia Late portakalları oluşturmaktadır.

Valensiya portakallarında yaşadığımız küçük boyut probleminin yanı sıra mandora mandalinalarının kolay soyulmaması da ihracatta yaşadığımız sorunlardandır. Bunun yanında hasat sezonunun Şubat-Mayıs ayları arasına sıkışması çeşitli problemler yaşamamıza neden olmaktadır.

Midknight ve Delta gibi Valensiya Late'e göre daha büyük boydaki Valensiya portakal çeşitleri ve geççi Navel portakalı 'Powell' bu konudaki açığımızı dolduracaktır.

Mandora mandalinası yerine 'Tango', 'W Murkott', 'Orri' gibi soyulması kolay çeşitlerin tercih edilmesi ve pazarda talebi artan 'Kırmızı' çeşitlerinin yetiştirilmesi Pazar talepleri açısından uygundur ve tavsiye edilebilir.

Narenciye Anaçları ve Çeşitlerinin Seçimi

Kıbrıs'ın kuzey kesiminde halen verimli olan ve 1950'li yıllardan bu yana yetiştirilen çeşitlerin neredeyse tamamı 'Turunç' anacı kullanılarak aşılanmıştır. Turunç anacı genel koşullara (soğuk, tuzluluk, kireç ve çeşitli hastalıklar) iyi derecede dayanım göstermesine rağmen Tristeza virüs hastalığına son derece duyarlıdır. Bu yüzden narenciye yetiştiricisi ülkelerde turunç anacına alternatif anaçlar denenmiş ve değişik bölgelerde, değişik stres faktörlerine dayanım gösterebilecek anaç arayışına gidilmiştir.

Günümüzde birçok turunçgil anacı denemeye alınıp ülkemizde turunç anacına alternatif 'Volkameriana', Üç yapraklı ve melezleri gibi anaçlar da kullanılmaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir

**TARIMSAL DANIşMANLIK HİZMETLERİNİN
UYGULANMASINA YÖNELİK TEKNİK DESTEK**
EuropeAid/139625/DH/SER/CY

Bu proje Niras Konsorsiyumu tarafından uygulanmaktadır

Turunęgil yetiştiriciliğinde ‘Mükemmel Anaç’ olmadığı bilinmeli, aşılı çeşit üzerinde verim, kalite, taç genişliği-yüksekliği, çeşitli stres koşullarına dayanıklılık gibi etkileri araştırılmalı, **kullanılacak anacın aşılı çeşit üzerinde ve o çevre koşullarındaki performansı dikkate alınarak seşim yapılması gerekmektedir.**

**TARIMSAL DANIşMANLIK HİZMETLERİNİN
UYGULANMASINA YÖNELİK TEKNİK DESTEK**
EuropeAid/139625/DH/SER/CY

Önemli anaçlar:

Yerli Turunç (*Citrus aurantium*)

Üç yapraklı (*Poncirus trifoliata*)

Troyer sitranjı (*Citrus sinensis X Poncirus trifoliata*)

Carrizo sitranjı (*Citrus sinensis X Poncirus trifoliata*)

C – 35 (*Citrus sinensis X Poncirus trifoliata*)

FA - 5 (*Citrus sinensis X Poncirus trifoliata*)

Volkameriana (*Citrus × volkameriana*)

Yerli Turunç (*Citrus aurantium*)

- ✓ Kök boğazı çürüklüğüne dayanıklı,
- ✓ Kaliteli ve bol meyve,
- ✓ Çoğaltımı kolay,
- ✓ Homojen fidan ve kireçli topraklara tolerant,
- ✓ Cüceleşme ve gözenek hastalıklarına tolerant,
- ✓ % 85 nüseller embriyo,
- ✓ Kök boğazı çürüklüğüne tolerant,
- ✓ Satsuma mandarinleri hariç diğer tür ve çeşitlerle iyi sonuç verir,
- ✓ Tristeza (CTV) hastalığına çok hassas olması dolayısıyla hastalığın epidemik olduğu ülkelerde sıkıntılıdır.

Üç yapraklı (*Poncirus trifoliata*)

- ✓ Bol, kaliteli ve erken verim,
- ✓ % 75 nüseller embriyo,
- ✓ Soğuklara tolerant ,
- ✓ Yayvan köklü ve gelişimi orta,
- ✓ Meyvelerde granülasyonu artırır,
- ✓ Cüceleşme hastalığına hassas,
- ✓ Kök boğazı çürüklüğüne tolerant,
- ✓ Limon, laym ve ağaç kavunu hariç diğer ticari çeşitlerle uyuşması iyi,
- ✓ Kireçli topraklara hassasiyet gösterirler ve gelişmeleri çok yavaşlar.

Troyer sitranjı (*Citrus sinensis X Poncirus trifoliata*)

- ✓ Standart büyüklükte ağaclar oluşturur,
- ✓ Verimli ve kaliteli meyve oluşumuna olumlu etki,
- ✓ Belli ölçüde soğuşa tolerant,
- ✓ Kireçli ve kuru topraklara nispeten tolerant,
- ✓ Tohumla çoğaltılması ve aşılınması kolay,
- ✓ Daha önce turunçgil tarımı yapılmış yorgun topraklarda iyi sonuç alınabilmektedir.

Carrizo sitranjı (*Citrus sinensis X Poncirus trifoliata*)

- ✓ Meyve kalitesine olumlu etki yapar,
- ✓ Kuraklığa ve nematoda tolerant,
- ✓ Erken meyveye yatırma ve verimli,
- ✓ Genel özellikleri Troyer sitranjına benzer.

C – 35 (*Citrus sinensis* X *Poncirus trifoliata*)

- ✓ Ruby kan portakalı ile Webber-Fawcett üç yapraklı anacının melezlenmesiyle elde edilmiştir.
- ✓ Phytophthora fungal ve Tristeza virüs hastalığına diğer sitranjlara göre daha toleranttır.
- ✓ Nematodlara karşı oldukça dayanıklıdır.
- ✓ Sitranj anaçlarına göre daha küçük taç yapısına sahiptir.

FA - 5 (*Citrus sinensis X Poncirus trifoliata*)

Bu anaç 1978 yılında Cleopatra mandarini ve Rubidoux üç yapraklı anacının melezlenmesi yoluyla geliştirilmiştir.

- ✓ Tristeza virüs hastalığına (CTV) tolerant,
- ✓ Turunçgil nematoduna (*Tylenchulus semipenetrans* Cobb.) dayanıklı,
- ✓ Kireçli topraklara Carrizo sitranjı anacına göre daha daha tolerant,
- ✓ Cleopatra mandarini ile benzer şekilde tuzluluğa toleranslı,
- ✓ Carrizo sitranjına göre daha küçük taç oluşturması ile öne çıkmıştır.
- ✓ Meyve kalitesi Carrizo sitranjı anacı üzerinde yetiştirilen çeşitlerle benzer bulunmuştur .

**TARIMSAL DANIŞMANLIK HİZMETLERİNİN
UYGULANMASINA YÖNELİK TEKNİK DESTEK**
EuropeAid/139625/DH/SER/CY

Volkameriana (Citrus × volkameriana)

- İtalya kökenli ve limon x turunç melezi olduğu öngörülmektedir.
- Kaba limona benzer şekilde farklı toprak koşullarına adaptasyon yeteneği yüksektir.
- Sıcak bölgelerde çok kuvvetli ve verimli ağaçlar oluşturmaktadır.
- Kireçli topraklarda iyi gelişme göstermektedir.
Tuzluluğa toleransı zayıftır.
- İspanya'da yapılan çalışmalarda Volkameriana'nın demir alımında, yaygın olarak kullanılan turunçtan dahi daha etkin olduğu bulunmuştur.
- Tohumla çoğaltımı ve aşılınması kolay, büyümesi kuvvetli ve verime erken yatmaktadır.
Meyve kalitesine etkileri özellikle ilk yıllarda iyi değildir. S.Ç.K.M./Asit oranını bir miktar azalttığı, granülasyona neden olabildiği, meyve iriliğini önemli ölçüde arttırdığı belirtilmiştir.
- Volkameriana anacı nematodlara duyarlı olmasına rağmen, Cüceleşme (Exocortis - CEV), tristeza (göçüren) ve xyloporosis virüs ve viroid hastalıklarına toleranttır.
- Uçkurutan hastalığına (Phoma tracheiphila) ve Phytophthora parasitica'ya toleranttır.
- Düşük sıcaklıklara ve kış dinlenme döneminde Phytophthora citrophthora'ya çok duyarlı bir anaçtır.
Tüm turunçgil tür ve çeşitleri ile çok iyi uyushmaktadır.

C- Turunçgillerde Çeşit Seçimi

Yetişme imkânları yanı sıra tür ve çeşit seçiminde pazarlanabilme durumu da dikkate alınması gereken önemli bir noktadır.

Pazar istekleri doğrultusunda yetiştiricilik yapmak yoğun emek, zaman ve para harcadığımız ürünlerimizin gerçek değerini bulması açısından önem taşımaktadır. Bunun için turunçgil uzmanlarının ve turunçgil ihracatçılarının konuya ilişkin görüşlerine başvurmak ve olabildiğince geniş bir piyasa araştırması yapmak, verimli ve kârlı bir yetiştiriciliğın olmazsa olmazıdır.

Ayrıca bahçe kurmayı tasarladığımız yerin özel şartlarını göz önüne alarak karar vermek gerekir. Her ürün aynı bölge içindde olsa bile olabilecek en küçük iklim ve toprak değışikliklerinde farklı performans gösterebilir.

Örnek verecek olursak aynı bölge içinde limonlar ekolojik olarak daha seçici(Zümrütköy), greyfrutlar sıcağı daha dayanıklı ve daha kaliteli ürün verdiği(Akdeniz bölgesi), olduğu gibi, klemantin gibi iç piyasalık çeşitlerde daha süzek toprağı sahip arazilerde(Yayla-Kalkanlı) daha iri ve sofralık kalitesi yüksek olabileceğı değerlendirilerek planlama yapılmalıdır.

Washington Navel

- ✓ En eski göbekli portakal,
- ✓ Doğal mutasyon ile oluşmuştur,
- ✓ Meyveleri büyük, gevrek ve mükemmel kalitededir,
- ✓ Tatlı, aromalı ve lezzetli,
- ✓ Kabukları koyu turuncudur,
- ✓ Verimli
- ✓ Orta erkenci (Kasım- Aralık)
- ✓ Depolama ve taşımaya uygun,
- ✓ Sofralık çeşitler içerisinde hem iç tüketimde hem de ihracatta en çok talep gören çeşittir.
- ✓ Ancak kendi altında da çeşitler vardır. Bu çeşitler arasında: Cara Cara, Lane Late, Fukumoto, Atwood, Fisher, Parent Washington ve Thomson sayılabilir.

Navelina

- ✓ Washington'dan 2 hafta daha erkenci,
- ✓ Washington Navel'den daha küçük ve oval şekilli meyveli
- ✓ Verimli,
- ✓ İç olgunluğa kabuk renginden önce ulaşan bir çeşittir.
- ✓ İspanya'da yaygın olarak üretilmektedir.

Fukumoto

- ✓ Washington Navel çeşidinden 3-4 hafta daha erkenci,
- ✓ En erken kabuk renk dönmesi görülen navel grubu portakaldır,
- ✓ Kabuk rengi daha koyu ve kırmızımsıdır,
- ✓ Hasadı Ekim ayı ortası ile Aralık sonu arasındadır.
- ✓ Fukumoto navel diğer navel grubu portakallara göre daha küçük ağaç oluşturma ve daha fazla kimera üretme eğilimindedir.

Cara cara

- ✓ Washington Navel çeşidinden doğal mutasyon ile oluşmuştur.
- ✓ Ağaç ve meyve özelliklerinin çoğu Washington Navel'e benzer,
- ✓ Meyve eti pembemsidir. Bu renk likopenden kaynaklanır,
- ✓ Verimli,
- ✓ Göbek kısmı küçüktür.
- ✓ Meyveleri uzun şekillidir.

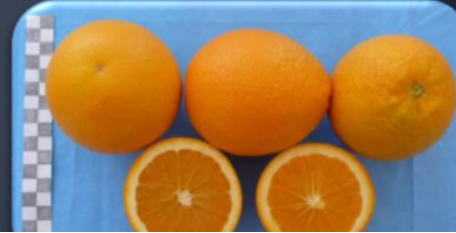
Lane late

- ✓ Washington Navel doğal mutasyonudur,
- ✓ Ağaç özellikleri Washington Navel'e benzer,
- ✓ Göbekli portakallar içinde geççi bir çeşittir
(Washington Navel'den 2 ay daha geç),
- ✓ Meyve iç kalitesi ve suyu iyi, tatlı ve cezbedici bir çeşittir,
- ✓ Meyve ağaç üzerinde kalitesini kaybetmeden olağanüstü uzun
süre kalabilir, ancak meyve kabuğu tekrar yeşile dönebilir.
- ✓ Navel grubu portakallar içerisinde hasat dönemini geniş bir
zamana yaymak için kullanılabilecek çeşitlerden birisidir.

Yafa (Shamouti)

- ✓ Balady çeşidinden göz mutasyonu ile elde edilmiştir.
- ✓ Orta mevsim çeşidi olup Ocak – Şubat aylarında olgunlaşmaktadır.
- ✓ Ekoloji seçici özellikte olup verimliliği ve kalitesi önemli ölçüde iklim faktörleri, toprak ve anaçlara bağlı olarak değişmektedir.
- ✓ Meyve büyüklüğü ortadan büyüğe doğru değişmektedir.
- ✓ Depolamaya ve taşımaya elverişlidir.
- ✓ Usare miktarı yüksek olduğu için sanayi için uygundur.
- ✓ Taze tüketim açısından sulu, çok üstün lezzetli ve kaliteli ve en kolay soyulan çeşittir.

Valencia late

- ✓ Hem sofralık hem de sanayiye elverişli,
- ✓ Verimli,
- ✓ Meyveleri orta büyüklükte,
- ✓ Aromalı, lezzetli ve yüksek kalitede meyvelere sahip,
- ✓ Depolama ve taşımaya çok uygun,
- ✓ Meyveleri uzun süre ağaçta kalabilir,
- ✓ Geçci bir portakal çeşididir.

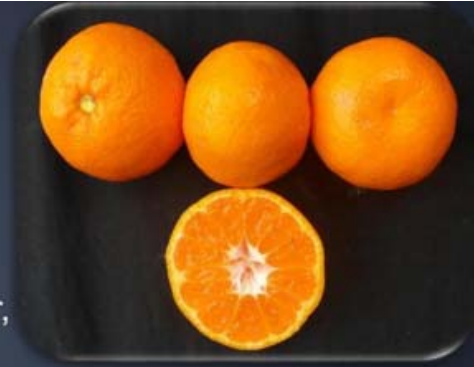
Midknight Valencia

- ✓ 1930'lu yıllarda Güney Afrika'dan selekte edilmiştir.
- ✓ Meyveleri kaliteli ve orta büyüklükte, ticari çekirdeksiz ve köşeli yapıdadır.
- ✓ Valencia late çeşidinden daha erken olgunlaşır.
- ✓ Ağaçları orta büyüklüktedir.
- ✓ Valencia late çeşidi kadar verimli değildir.

Satsuma owari

- ✓ Japonya orjinlidir,
- ✓ Rize mandarini olarak da bilinir,
- ✓ Soğuklara dayanıklıdır,
- ✓ Erkenci ve verimlidir,
- ✓ Nemli iklimlerde daha kaliteli meyveler oluşturur,
- ✓ Puflaşmaya eğilimi vardır,
- ✓ Türkiye’de ihracatı en fazla yapılan mandarin grubu Satsumadır.

Okitsu Wase

- ✓ Japonya orjinli,
- ✓ Ağaçları güçlü, küçük dikenlere sahip,
- ✓ Meyveleri iri yassı ve çekirdeksiz,
- ✓ Kabuğu kolay soyulur,
- ✓ Erkenci (Satsuma Owari'den 3-5 hafta önce),
- ✓ Verimli,
- ✓ Puflaşmaya eğilimi vardır.

Klementin

- ✓ Ağaçları orta büyüklükte ve yuvarlak taçlı,
- ✓ Dalları dikensiz, Satsumalara göre daha sık taçlı,
- ✓ Verimli,
- ✓ Kaliteli ve tatlı, ancak küçük meyveli,
- ✓ Depolama ve taşımaya elverişlidir.
- ✓ Bu çeşidin en büyük üreticileri İspanya ve Fas
- ✓ Eylül ayından Ocak ayına kadar olgunlaşan seleksiyonları vardır.

Bekria; Eylül sonu

Arrufatina; Kasım başı

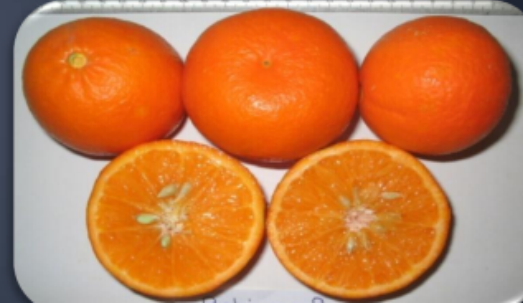
Nules; Kasım sonu

Nour; Ocak ortası

Robinson

- ✓ Klemantin ve Orlando tangelo melezi,
- ✓ Meyveleri soğuğa duyarlı,
- ✓ Meyveleri orta-büyük ve lezzetli,
- ✓ Meyve kabuğu pürüzsüz, ince, kolay soyulabilen,
- ✓ Oldukça verimli ve düzenli meyve veren,
- ✓ Taşımaya ve depolamaya uygun bir çeşit,
- ✓ Kasım-Aralık döneminde olgunlaşır.

Proje Kıbrıs Türk toplumu için AB Yardım Programı tarafından finanse edilmekte, NIRAS IC Konsorsiyumu tarafından uygulanmaktadır

W. Murcott

- ✓ Ağaçları yüksek verimli ve tozlama olmadan yüksek bir meyve tutumu gösterir,
- ✓ Yüksek kalitede ve bol meyve vermektedir,
- ✓ Meyve iriliği Nova'dan biraz küçük,
- ✓ Olgunlaşma dönemi Ocak-Şubat aylarıdır.

Diğer bazı mandarin çeşitleri

Encore	Clausellina	Marisol
Clemenpons	Clemanules	Ellendale
Ortanique	Fairchild	Fina
Hernandina	Minneola	Kara
King	Kinnow	Dobashi Beni
Cleopatra	Primasol	Tango
Nova SL	Kinnow LS	Daisy SL

Interdonato (Enterdonato)

- ✓ En erkenci çeşitlerden biri,
- ✓ Ağaçları orta güçlü ve dikensize yakın, orta verimli,
- ✓ Meyveler uzunca silindirik, diğer limonlara göre daha büyük, meme çok belirgin ve bir yöne doğru eğik şekildedir.
- ✓ Uçkurutan hastalığına tolerant,
- ✓ Meyveleri puflaşmaya eğilimlidir.
- ✓ Dünyanın en fazla Interdonato üreten ülkesi Türkiye'dir.
- ✓ Türkiye'de ihracat açısından bu çeşit çok büyük öneme sahiptir.

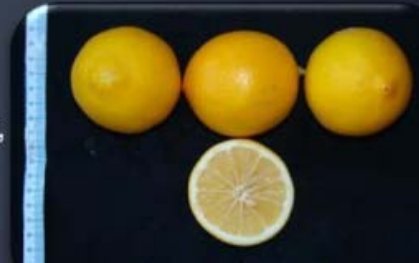
Kütdiken

- ✓ Kökeni İtalya olup Femminello alt grubu içinde yer almaktadır,
- ✓ Ağaçları dikenlidir,
- ✓ Meyve suyu miktarı orta,
- ✓ Çekirdekli bir çeşittir (8-12 adet)
- ✓ Uçkurutan ve zamklanmaya duyarlı,
- ✓ Uygun koşullarda hasat edilen, paketlenen ve depolanan bu çeşit 9 aya kadar depolanabilir.

Meyver

- ✓ Meyveler büyük, yuvarlak ve küçük bir memeye sahiptir,
- ✓ Meyve kabuğu pürüzsüz, sarı portakal renkli ve incedir,
- ✓ Meyve eti koyu sarı, sulu ve gevrekli,
- ✓ Erken dönemde hasat edildiğinde ekşi olmasına karşın, daha sonraları bu ekşilik kaybolmaktadır,
- ✓ Soğuk ve sıcağa diğer limonlara göre daha dirençlidir,
- ✓ Yediverenlik özelliği vardır.

**TARIMSAL DANIşMANLIK HİZMETLERİNİN
UYGULANMASINA YÖNELİK TEKNİK DESTEK**
EuropeAid/139625/DH/SER/CY

Diğer Bazı Limon Çeşitleri

Lamas	Lisbon	Monachello
Kıbrıs	Eureka	Ellendale
Verna	Fino	Villafranca
Feminello comune	Limoneira 8A	

Proje Kıbrıs Türk toplumu için AB Yardım Programı tarafından finanse edilmekte, NIRAS IC Konsorsiyumu tarafından uygulanmaktadır

Star Ruby

- ✓ Hudson tohumundan yapay mutasyonla elde edilmiştir,
- ✓ Altıntoplar içinde en koyu meyve etine sahip olan çeşittir,
- ✓ İçi ve dışı oldukça kırmızı,
- ✓ Phytophthora ve herbisite çok duyarlı,
- ✓ Yazın yaprakları güneş yanıklarından etkilenir,
- ✓ Ağaçları orta verimli,
- ✓ Çok sulu ve lezzetli,
- ✓ İhracatı en fazla yapılan altıntop çeşididir.

Rio Red

- ✓ Redblush çeşidinden göz mutasyonu meydana gelmiştir.
- ✓ Meyve kabuk rengi portakal renkte ve koyu kırmızıdır.
- ✓ Meyve eti koyu kırmızı ve yuvarlaktır.
- ✓ Kabuğun meyve etine bağlılığı sıkıdır.
- ✓ Ticari çekirdeksiz bir çeşittir.
- ✓ Meyvelerinin puflaşmaya eğilimi yoktur.
- ✓ Kabuk rengi Ray Ruby'ye, ağaç özellikleri Redblush ve Ray Ruby'ye benzemektedir.

D-Fidan Seçimi, Dikimi Ve Bakımı

Üretimi yapılacak çeşit ve bölge iklim toprak özellikleriyle uyumlu, hastalıklardan ari, adına doğru, sağlıklı, iyi gelişmiş ve mümkünse sertifikalı fidanlar tercih edilmelidir.

Fidanlar çok kalın veya çok ince olmamalıdır. Parmak kalınlığında fidanlar idealdir.

Dikim yapılmadan önce arazi dipkazan ile işlenmeli, bahçe çapası ile çapalanarak dikime hazır hale getirilmeli, **arazi altüst edilmemelidir**.

Dikim ilkbaharda yapılacaksa arazi sonbaharda işlenmeli, sonbaharda yapılacaksa önceki ilkbaharda işlenmelidir. Çok soğuk olmayan bölgelerde sonbahar dikimi tercih edilmelidir.

Dikim Sıklığı Belirleme:

Mevcut bahçelerin ve çeşitlerin tamamına yakını için 5x5m dikim aralığı kullanılmıştı. Zaman içinde bu dikim aralığında kısa sürede ağaçlar arasındaki boşluğun kapanarak başta verim düşüklüğüne neden olduğu ayrıca toprak işleme, hasat, budama gibi kültürel işlemlerde sorunlar yaşandığı gözlemlenmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir

**TARIMSAL DANIşMANLIK HİZMETLERİNİN
UYGULANMASINA YÖNELİK TEKNİK DESTEK**
EuropeAid/139625/DH/SER/CY

Bu proje Niras Konsorsiyumu tarafından uygulanmaktadır

İşgücü maliyetlerini artması ile modern tarımsal mekanizasyon sistemlerinin bahçelerde kullanılmasını zorunlu kılmıştır.

Turunçgillerde bodur anaç ve bodur meyvecilik yoktur. Hedef birim alandan en yüksek verimi almaktır. Bu yüzden gençlik kısırlılığı olan ilk yıllarda sık veya yarı sık dikim yöntemleri ile **birim alanda en yüksek bitki sayısı** tesisin maliyetlerini erken dönemde amorte edeceğinden tercih edilmelidir.

Üretimi yapılacak çeşide göre taç genişliği bilinmeli ve ilk başta sık dikimle başlansa bile ağaç tacı birbirine değeceği zaman seyreltme yapılacak şekilde planlanmalıdır.

Kuvvetli taç oluşturan limonlar ve greyfrutlarda 7x7m ile 8x8m ve portakallarda ve mandarinlerde ise 6x6 m ile 7x7m dikim aralıkları tercih edilmelidir.

Dikim aralığı
belirledikten
sonra dikimi
yapılacak arazi
işaretleterek
çukurlar kazılır.

Polietilen torbalarda yetiştirilen fidanlar dikimden önce mutlaka açık havada 7-10 gün sulanarak bekletilmelidir.

Fidanlar 60x60 cm çapında, 40–50 cm derinliğinde bir çukur açılarak bir dikim tahtası yardımıyla dikilir.

Kazık kök kesilerek kök ve ardından fazla kökleri budanarak çukura yerleştirilir, içi suyla doldurularak (can suyu) toprak çekilerek kapatılır.

Toprak çökme yapacağından fidanlar toprak hizasından 2 parmak yukarı dikilmelidir.

Fidanlarda kayıp yaşamamak için ilk üç gün sulama yapılmalıdır.

Hakim rüzgar yönünde destek direği dikilerek bağlanır.

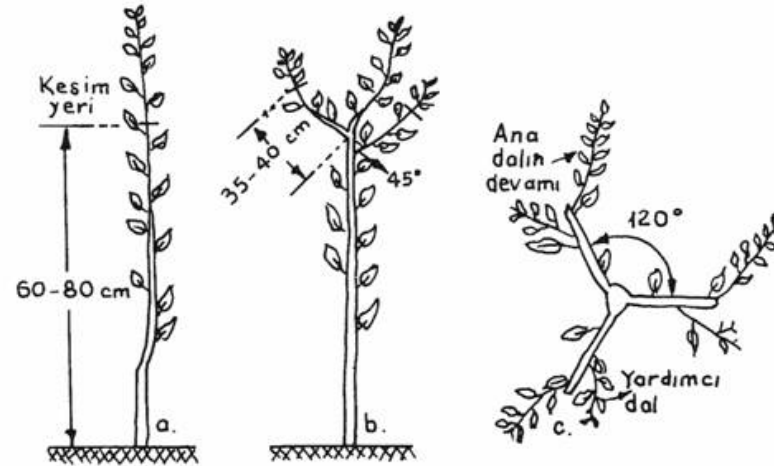
Dikim den sonraki yaz ayları başlangıcında gövde güneş yanıklarından kireç, gazete veya gölgeleme yapacak özel malzemelerle muhakkak korunmalıdır.

Sağlıklı fidan gelişimi için kök bölgesi sürekli nemli tutulmalıdır. Topraklarımızın su tutma kapasitesi düşük olduğundan kısa süreli ve sık sulama yapılmalıdır.

Yabancı ot ve zararlı mücadelesi düzenli olarak yapılmalıdır.(Kırmızı örümcek ve galeri sineği mücadelesi çok önemlidir)

Fidanlar yaklaşık 70cm boydan yukarısı parmak kalınlığına ulaştığı zaman tepesi kesilir. Buna birinci taçlandırma denir. Çanak şeklini oluşturacak şekilde 3 dal bırakılarak şekil budaması yapılır.

Bu proje Avrupa Birliği
tarafından finanse
edilmektedir

**TARIMSAL DANIşMANLIK HİZMETLERİNİN
UYGULANMASINA YÖNELİK TEKNİK DESTEK**
EuropeAid/139625/DH/SER/CY

Bu proje Niras Konsorsiyumu
tarafından uygulanmaktadır

Teşekkürler

Q/A

Proje Kıbrıs Türk toplumu için AB Yardım Programı tarafından finanse edilmekte, NIRAS IC Konsorsiyumu tarafından uygulanmaktadır